

Grammatikkens rolle i kurser inden for Tysk som tillægskompetence

Aase Voldgaard Larsen

ph.d.

lektor

Aalborg Universitet,

voldgaard@ikl.aau.dk

Mirjam Gebauer

ph.d.

lektor

Aalborg Universitet

gebauer@ikl.aau.dk

Leth Andersen og Skovgaard Andersen (2025) har skrevet følgende i forbindelse med udprøvning af fremmedsprog i gymnasiet: “om en elev kan skrive en grammatisk korrekt sætning, har kun lidt med behovet inden for fremmedsprog i virkeligheden at gøre”. I stedet fremhæver de kommunikative og interkulturelle kompetencer samt motivation som centrale elementer i sprogundervisningen. Imidlertid viser analyser, at den skriftlige eksamen i Tysk A på STX fortsat har grammatik som hovedfokus (Leth Andersen og Skovgaard Andersen, 2024).

Ifølge NCFE's gymnasieundersøgelse (Lund m.fl., 2023) afspejler fagbeskrivelserne et kommunikativt-funktionelt sprogsyn, hvor sprogbrug prioriteres over grammatisk korrekthed. I praksis oplever mange elever dog en mere strukturalistisk tilgang med fokus på sprogsystem og korrekthed samt en intimiderende “fejlkultur” (Lund m.fl., 2023: 211). Mange elever mener desuden, at de skal have “indgående kendskab til grammatik” (Lund m.fl., 2023: 219), før de kan lære sproget. Dette genfindes delvist i en underviserundersøgelse, hvor grammatik fylder 27,5% af undervisningstiden i tysk og dermed relativt meget (Andersen og Fernández, 2021: 6). Selvom mange lærere foretrækker at arbejde med grammatik i kontekst, hvor de fremhæver øget motivation og udbytte som resultat, så fastholder nogle en mere traditionel tilgang, bl.a. fordi integreret grammatikundervisning opleves som vanskelig (Andersen og Fernández, 2021). I grundskolen har afskaffelsen af den skriftlige prøve mindsket fokus på grammatiske former, men lærerne oplever fortsat didaktiske dilemmaer, hvor nogle næsten undgår grammatik, mens andre vender tilbage til traditionel formidling (Jakobsen, 2026: 72-76).

I lyset af den opridsede problematik undersøger denne artikel, hvilken rolle grammatik spiller for deltagere i kurser i *Tysk som tillægskompetence* (TsT) ved Aalborg Universitet og hvordan de oplever denne dimension ved fremmedsproglæringen. Analysen baserer sig på deltagernes personlige læringsmål ved kursusstart (2022-2025) samt fokusgrupeinterviews med 24 deltagere i marts 2025. Interviewene var udformet med henblik på at afdække erfaringer med læring af tysk og grammatik.

TsT-kurserne ved Aalborg Universitet er frivillige, gratis mundtlige og skriftlige kurser, som alle studerende får tilbud om at følge, og som strækker sig over otte aftener og en weekend. Det mundtlige kursus fokuserer på kulturforståelse og praktisk anvendelse af sproget, herunder ordforråd, udtale og *fluency* samt på at give deltagerne større sprog-selvtillid gennem aktiv brug af sproget (jf. Voldgaard Larsen, 2024). Det skriftlige kursus har derimod fokus på grammatik, tekstlæsning og skriftlig produktion. Siden kursusstart i foråret 2022 har 607 studerende ansøgt om deltagelse, og heraf har 461 deltaget. I alt har 191 gennemført kurset ved aktiv deltagelse i mindst otte af ti kursusgange og modtaget diplom.

Teoretiske overvejelser

Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR) understreger i den nye udgave fra 2020 en funktionel tilgang til grammatik (CEFR, 2020: 33), dvs. at det centrale er praktisk anvendelse af grammatikken i kommunikation og “grammatical *accuracy*”. Det handler dermed om, at lærende både kan huske “præfabrikerede” udtryk (f.eks. *chunks*), og at de kan fokusere på grammatiske former, samtidig med at de artikulerer egne tanker. Det understreges, at grammatiklæring ikke foregår lineært, f.eks. ses det, at den lærende omkring niveau B1 i stadig stigende grad formulerer sig selvstændigt og kreativt og giver slip på præfabrikerede formuleringer – og dette skifte medfører et fald i *accuracy* (CEFR 2020: 132).

Ifølge Jones m.fl. (2013) har tidligere studier vist, at undervisning i grammatik som isoleret regelsystem ikke forbedrer lærendes sprogproduktionskompetencer. Deres empiriske studie viser en positiv effekt på lærendes skrivekompetence, når grammatik undervises funktionelt og integreret i en meningsfuld kontekst. Dewaele m.fl. (2019) forskyder fokus fra grammatisk korrekthed til kommunikativ vellykkethed, hvor fluency, variation og konteksttilpasning er centrale. De anlægger et affektivt perspektiv og fremhæver følelsers betydning i L2-indlæringen. Fremmedsprogsangst kan hæmme deltagelse, mens positive følelser, *foreign language enjoyment* (FLE), øger *willingness to communicate* (WTC). En støttende tilgang til at begå fejl, trykthed og gode relationer i klasseværelset fremmer lav angst og høj sproglig selvtillid. Dermed udvides forståelsen af kommunikativ kompetence.

Metode

Fra efteråret 2022 til foråret 2025 er deltagerne ved hvert TsT-kursus blevet bedt om at formulere 2-3 personlige læringsmål, som de ønskede at opnå gennem kurset. Målene blev afleveret anonymt via universitetets læringsplatform Moodle. I alt har 221 deltagere indsendt læringsmål, som efterfølgende er blevet tematisk

kategoriseret og kvantificeret af forfatterne (se tabel 1). Målene er opdelt efter kursustype (skriftligt vs. mundtligt) for at undersøge eventuelle forskelle, men ikke efter årstal, da kursusbeskrivelserne har været stort set ens på tværs af semestre.

I marts 2025 blev der gennemført seks fokusgruppeinterviews med i alt 24 deltagere under weekendseminaret. Da den studentermedhjælper, der skulle have stået for interviewene, blev forhindret, blev disse i stedet gennemført af en af underviserne. Underviseren var opmærksom på den etiske problematik ved selv at interviewe sine egne kursister, men det var den eneste praktisk mulige løsning. Interviewene dækkede flere emner, herunder deltagernes forhold til grammatik og deres tidligere erfaringer med grammatikundervisning i grundskolen og gymnasiet.

Analyse

I tabel 1 ses de fem hyppigst forekommende personlige læringsmål, som deltagerne i TsT-kurserne har nedfældet i årene 2022 til 2025.

De hyppigst forekommende læringsmål	Mundtligt kursus		Skriftligt kursus		Total	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
1. Mundtlighed (tale): mundtlig produktion og interaktion, udtale	167	81%	2	13%	169	77%
2. Grammatik: grammatisk korrekthed, forstå grammatik	92	45%	10	67%	102	46%
3. Ordforråd: både emnespecifikt og til hverdagsbrug	82	40%	3	20%	85	39%
4. Mere sikkerhed og selvtillid, få mod til at bruge tysk praktisk	58	28%	3	20%	61	28%
5. Mundtlig forståelse: forstå tysk bedre, både talt og på video	58	28%	1	7%	59	27%

Tabel 1: De hyppigst forekommende læringsmål hos deltagere i kurser i *Tysk som tillægskompetence* ved Aalborg Universitet 2022-2025 (antal forekomster og andel af det samlede antal deltagere i procent)

Der deltog i alt 206 i det mundtlige kursus, mens 15 deltog i det skriftlige kursus. De i alt 221 deltagere i TsT-kurserne har angivet 102 ønsker om at forbedre deltagerens grammatiske færdigheder, svarende til 46% af deltagerne (jf. Gebauer og Larsen, 2025). Det er bemærkelsesværdigt, at 92 grammatik-læringsmål er formuleret af deltagere i det mundtlige kursus; det svarer til 45% af deltagerne. Grammatikønskerne spænder fra generelle mål som at forstå grammatik bedre og anvende grammatik korrekt (*grammatical accuracy*) til specifikke områder som verbalbøjning og ordstilling.

I det skriftlige kursus angiver to tredjedele grammatik som primært læringsmål, hvilket stemmer overens med undervisningens fokus. Blandt deltagerne i det mundtlige kursus viser ønsket om grammatik, at grammatik opfattes som en vigtig støtte for funktionel sprogfærdighed. Deltagerne ønsker at kunne kommunikere forståeligt og grammatisk korrekt, hvilket afspejler en ambition om at forene funktionelt sprog

med grammatisk præcision – to aspekter, der ofte fremstilles som modsætninger ift. talt sprog (jf. Lund m.fl., 2023).

Denne ambition tyder på en socialisering gennem skolesystemet, hvor grammatik anses som nødvendig for sproglig progression. Den ikke-lineære udvikling af grammatikkompetencer og faldet i grammatisk *accuracy* omkring B1-niveau (CEFR 2020) kan desuden påvirke deltagerens oplevelse af egne sproglige mangler og deres motivation for at styrke grammatikken. Gennem interviews undersøges, hvordan denne socialisering har fundet sted og hvilke konsekvenser den har.

I interviewene nævner flere deltagere grammatik som et middel til at forbedre deres sproglige færdigheder. De beretter om gymnasieundervisning med stor vægt på grammatik: ”Jeg synes, der har altid været meget grammatik, og meget grammatik-tungt” (I 2). Ofte blev korrekthed betragtet som en forudsætning for mundtlighed: ”Det var selvfølgelig et vilkår for, at man kunne snakke tysk. Det var, at man vidste, hvordan sproget var bygget op” (I 2). Alligevel udtrykker flere kritik af denne tilgang, da de oplevede, at fokus på regler hæmmede deres lyst og evne til at tale tysk. Nogle foretrak en mere praktisk tilgang, men oplevede, at undervisningen prioriterede struktur frem for anvendelse: ”Jeg tror måske mere, at jeg er en, der godt kan lide *learning by doing* [...] så kan jeg godt miste motivationen lidt, hvis jeg skal have det fuldstændig til punkt og prikke” (I 2). En deltager beskriver, hvordan undervisningen i folkeskolen handlede om sprogets struktur frem for at lære sproget: ”Man lærer jo ikke tysk i folkeskolen, man lærer jo om tysk i folkeskolen. Man lærer om, hvordan sproget fungerer, når det er helt adskilt og skåret fra hinanden” (I 3).

Selv deltagere med interesse for grammatik oplever, at denne viden kan skabe usikkerhed i mundtlig kommunikation. En deltager fortæller, at hun bliver nervøs, fordi hun ved, at hun ikke taler grammatisk korrekt, og derfor foretrækker skriftlige opgaver, hvor hun føler sig mere tryk (I 6). Men flere oplevede, at løftet om at kunne snakke bedre, hvis grammatikken er på plads, ikke blev indfriet. Tværtimod oplevede de, at grammatikken tog fokus fra mundtligheden, og at der også var krav om korrekthed i det mundtlige sprog: ”Og så har jeg taget tysk på A-niveau på gymnasiet, men kørte lidt død i, at der var så meget grammatik. Jeg følte ikke, at jeg blev bedre til det at snakke og bruge det. Men så når vi så endelig begyndte at snakke mundtligt, så havde de meget fokus på, at det skulle være korrekt” (I 6).

Opsamlende bemærkninger

Mange deltagere i TsT-kurserne ønsker at styrke deres grammatiske kompetencer som led i at forbedre deres mundtlighed. De forbinder grammatik med funktionel sprogfærdighed, sådan som de har lært det i skolen. Mens løftet er, at hårdt arbejde med grammatikken til sidst gør én bedre til at tale tysk, så kan man ud fra interviewene snarere få det indtryk, at der er et modsætningsforhold mellem grammatik og mundtlighed, jf. også Lund m.fl. (2023), hvor grammatikken – trods dens pædagogiske intentioner – i praksis kan hæmme sproglig selvtillid og funktionel anvendelse. Interviewene viser også en kritisk holdning til grammatikundervisningen i skolen, hvor overdreven fokus kan skabe usikkerhed og L2 *anxiety*, da eleverne bliver selvbevidste om fejl og manglende grammatisk kontrol.

Vores didaktiske anbefalinger til, hvordan man kan tackle dette modsætningsforhold, præsenteres i det følgende og udspringer af vores egne erfaringer som undervisere i kurserne. For at imødegå problemet anbefaler vi at skabe et trykt læringsmiljø, hvor fejl tolereres, og hvor deltagerne opmuntres til at udtrykke sig. En effektiv didaktisk strategi er brugen af præfabrikerede udtryk (*chunks*), som giver de lærende en oplevelse af at formulere hele sætninger uden at fokusere (så meget) på grammatiske detaljer. Målet er at styrke deltagerens intuitive sprogbrug og sproglige selvtillid.

Vi anser det for vigtigt at træne det funktionelle sprog i kontekst, f.eks. via mundtligt-orienterede tasks, sådan at grammatikken ikke opleves som isoleret, men indgår som et værktøj til at opnå et funktionelt tysk. Dette gør vi eksempelvis ved at træne dialog om et specifikt emne og her tilknytte en grammatisk opgave, f.eks. med fokus på bestemte præpositioner, kasus, syntaks eller ordstilling. Undervisningen foregår på tysk, og eksponering via underviserens tale, audio-visuelle hjælpemidler og deltagerens egen produktion styrker automatisering og ordforråd.

Som en yderligere ressource i undervisningen forventer vi, at man kan anvende generativ AI som støtte, og vi har planer om at eksperimentere med dette i fremtidige kurser. Det kan f.eks. foregå ved at lade deltagerne interagere med chatbots, som kan hjælpe med formuleringer og give feedback. Dette kan mindske angst og virke mindre intimiderende end samtaler i grupper eller plenum.

Litteratur

Andersen, S. E. og S. S. Fernández (2021). *Rapport. Afdækning af sproglærernes viden, overbevisning og praksis vedr. grammatikundervisning*. Det Nationale Center for Fremmedsprog.

CEFR Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Companion volume (2020). Council of Europe. Lokaliseret 23.6.2025 på <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/cefr-companion-volume-and-its-language-versions>

Dewaele, J.-M., X. Chen, A. M. Padilla og J. Lake (2019). The Flowering of Positive Psychology in Foreign Language Teaching and Acquisition Research. *Frontiers in Psychology. Sec. Psychology of Language*. Volume 10 - Artikel 2128. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02128>

Gebauer, M. og A. V. Larsen (2025). "Nothing fancy": Individual Learning Objectives in German as an Additional Competence Courses. *Nordic Journal for Language Teaching and Learning*, 13 (2), 167-188. <https://doi.org/10.46364/njtl.v13i2.1503>

Jakobsen, A. S. (2026). *Grundskolelæreres perspektiver på deres sprogfag – en lærerkognitionsundersøgelse i tysk-, fransk- og engelskfaget*. Det Nationale Center for Fremmedsprog.

Jones, S., D. Myhill og T. Bailey (2013). Grammar for Writing? An investigation of the effects of contextualised grammar teaching on students' writing. *Read Writ* 26: 1241-1263. <https://doi.org/10.1007/s11145-012-9416-1>

Leth Andersen, H. og M. Skovgaard Andersen (2024). Hvordan understøtter den skriftlige studentereksamen i tysk, spansk og engelsk et kommunikativt og funktionelt sprog- og grammatiksyn? *Sprogforum. Tidsskrift for Sprog- Og kulturpædagogik*, 30 (79), 64-71. <https://doi.org/10.7146/spr.v30i1.148593>

Leth Andersen, H. og M. Skovgaard Andersen (2025). *Lad os tale om det relevante*. Gymnasieskolen. Lokaliseret 23.6.2025 på <https://gymnasieskolen.dk/lad-os-tale-om-det-relevante/>

Lund, S. B., A. S. Jakobsen, M. Skovgaard Andersen og H. Wachter Kjærgaard (2023). *Elevperspektiver på fremmedsprog fra grundskole til gymnasium - En motivations- og barriereanalyse*. Det Nationale Center for Fremmedsprog. Lokaliseret 23.6.2025 på <https://viden.ncff.dk/ncff/elevperspektiver-paa-fremmedsprog-fra-grundskole-til-gymnasium>.

Lund, S. B., A. S. Jakobsen, M. Skovgaard Andersen og H. Wachter Kjærgaard (2025). *Universitetsstuderendes perspektiver på deres sproguddannelser*. Lokaliseret 23.6.2025 på <https://viden.ncff.dk/ncff/universitetsstuderendes-perspektiver-paa-deres-sproguddannelser>.

Voldgaard Larsen, A. (2024). Hvorfor lære tysk? Målsituationer som værktøj ved udarbejdelse af kursusindhold for tysk som tillægskompetence. *Sprogforum. Tidsskrift for Sprog- Og kulturpædagogik*, 30 (79), 79-86. Lokaliseret 23.6.2025 på <https://tidsskrift.dk/spr/article/view/152259>